

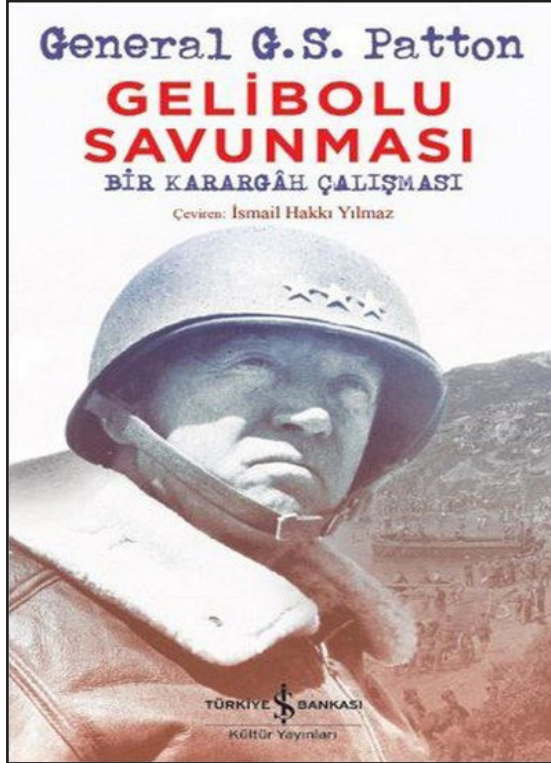
Geliş Tarihi : 19.04.2017
Kabul Tarihi: 26.07.2017

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
Journal Of Modern Turkish History Studies
XVII/34 (2017-Bahar/Spring), ss. 467-470.

Kitap Tanıtımı
Book Review

General G.S. Patton, Gelibolu Savunması-Bir Karargâh Çalışması,
Çev: İsmail Hakkı Yılmaz, (1.Basım), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,
İstanbul, 2017, 172 sy.

Çalışmanın sahibi olan General G.S. Patton JR., 1930'lu yıllarda Amerikan ordusu bünyesinde Hawaii'de Yarbay rütbesiyle görev yapmıştır. Kendisi bir süre sonra Pasifik bölgesindeki en yüksek rütbeli ABD silahlı kuvvetleri komutanı olan Tümgeneral Hugh Drum komutasındaki Pasifik Tümeni'ne G2, yani istihbarat başkanı olarak atandı.

General Drum, ABD silahlı kuvvetlerinin bölgede çıkabilecek olası bir Müttefik-Japon çatışmasında başarılı olunabilmesi adına müttefikleri olan Büyük Britanya, Fransa ve Hollanda ile Japon kontrolündeki bölgelere yönelik bir çok eşgüdümlü çıkarma hareketi gerçekleştirmek zorunda olduğuna inanmaktaydı. Bu gerekçeyle General Drum, tümenin G2 subayı olan Yarbay Patton'ı 20.yüzyıl içerisinde gerçekleştirilen çıkarma hareketleri hakkında araştırmalarda bulunarak edinilen bilgi birikimi çerçevesinde ABD ordusunun muhtemel çıkarmalara hazırlanması için görevlendirdi.

Bunun üzerine Patton, İngiliz, Fransız ve Anzak güçlerinin 1915 tarihli Gelibolu çıkarmasını ve gerçekleşen çarpışmaları incelemeye başladı.

Böylece zamanının İngiliz ve Fransız kaynaklarından azami ölçüde yararlanan 1936 tarihli *The Defense of Gallipoli, A General Staff Study (Gelibolu Savunması-Bir Karargah Çalışması)* başlıklı çalışma ortaya çıktı.

Patton'un bu çalışması, Çanakkale Harekatı ile ilgili hazırlanmış çalışmalar içerisinde harekatı en kapsamlı analiz eden çalışma olarak kabul edilmektedir. Eserin saygınlığında saptırmalardan tamamen uzak, mümkün olduğu ölçüde objektif bir nitelikte olması da etkili olmaktadır. Eser, ABD ordusunu çıkarma hareketları açısından bilgilendirmek amacıyla tamamen askeri bir bakış açısıyla hazırlanmıştır.

Eserde hareketler hakkında verilen bazı bilgilerin ve rakamların Türk Genelkurmay arşiv bilgileriyle çelişmesinin temel nedeni olarak kısıtlı bir süre içerisinde hazırlanılma zorunluluğundan dolayı çalışmada yalnızca ABD'nin müttefikleri olan İngiliz ve Fransız arşiv kaynaklarından yararlanılmış olması gösterilmektedir.

Patton, Gelibolu'da ve muharebe alanlarında inceleme yapmamasına rağmen müttefik yenilgisiyle sonuçlanan bu muharebelere katılan subayların harita ve raporlarından sonuçlar çıkartmayı başarmıştır. Bu çerçevede Patton, müttefiklerin başarısızlığında Osmanlı tarafında yer alan liderliğin müttefiklerde olmaması durumunun etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir ifadeyle başarının sırrını çıkarmanın ilk günü ve haftalarında Yahya Çavuş'un Ertuğrul Koyu'nda, Yarbay Mustafa Kemal'in de Anafartalar ve Arıburnu'nda yaptığı gibi liderliğe, inisiyatifi elde tutmaya, her bir asker ve birimin taktiksel olarak fırsatlardan yararlanabilmesi için hareket amacını bilmesine dayandırmaktaydı. Bu açıdan Patton, muharebe gücünün en önemli unsurunun liderlik olduğunu bu çalışmasında ifade etmiştir.

Eserin Türkçeye çevrilerek basılmasında olan katkıları nedeniyle giriş kısmında Haluk Oral'ın yanı sıra İzmir'de NATO Kara Kuvvetleri Komutanı olarak görev yapan Korgeneral Ben Hodges'in de önsözleri bulunmaktadır. Önsözler dışında çalışmada dört bölüm ve ek olarak da Türk ordusu üzerine notlar kısmı bulunmaktadır. Çalışmada anlatılan Çanakkale Savaşları, bölgedeki birliklerin konumları ve saldırı bölgeleri zengin bir harita arşivi ile belirtilmekte ve böylece anlatım zenginleştirilmektedir.

Çalışmanın "19 Mart 1915'e Kadar Olan İtilaf Faaliyetleri" başlıklı birinci bölümünde Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na katılmasından ve Boğazdaki Türk savunma hazırlıklarından söz eden Patton, Müttefiklerin 18 Mart tarihli deniz saldırısı ve bu saldırının başarısızlıkla sonuçlanmasından çıkartılacak dersler üzerinde de durmaktadır.

Çalışmanın "Türklerin Kaynakları ve Faaliyetleri" başlıklı ikinci bölümünde Çanakkale'de bulunan Türk birlikleri hakkında bilgi verilmekte ve Alman heyeti başkanı Liman von Sanders'in yaptığı durum tespitleri sonucunda

Türk tarafınca gerçekleştirilen ilk savunma tertibatları üzerinde durulmaktadır. Ayrıca Müttefiklerin bölgeye yönelik olası çıkarma planlarının avantaj ve dezavantajları üzerinde duran Patton, Müttefiklerin gerçekleştirdiği saldırı hazırlıklarından çıkarılabilecek dersleri de vurgulamaktadır.

Çalışmanın en geniş bölümü olan “25 Nisan 1915 Çıkarmasına Genel Bakış ve Çıkarmalara İlişkin Değerlendirme” başlıklı üçüncü bölümünde, General Hamilton’un 25 Nisan tarihli genel çıkarma planı üzerinde durulmakta ve bu plan çerçevesinde gerçekleştirilen Arıburnu çıkartması, Y sahili olarak bilinen Zığındere’ye yönelik Sarıtepe altı sahili çıkartması, X sahili olarak nitelenen Teke Burnu’nun kuzeydoğusuna yönelik çıkarma, W sahili olarak nitelenen Teke Burnu’nun doğusuna yönelik çıkarma, V sahili olarak nitelenen İlyas Burnu’nun güneydoğusuna yönelik çıkarma, S sahili olarak Morto Koyu’nun kuzeyine yönelik çıkarma ve Boğazın Anadolu yakasında bulunan Kumkale bölgesine yönelik çıkarma üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu bölümde Patton, çıkarma bölgelerinin arazi özelliklerini belirtmekte, bu bölgelerde Türklerin aldıkları savunma tertibatlarını ifade etmekte, saldırı ve savunmaya katılan kuvvetleri karşılaştırarak çıkarma sonrasında gerçekleşen muharebelerin üzerinde de durmaktadır. Tüm bu çıkarmalardan alınacak dersler de Patton tarafından vurgulanmaktadır. Bölüm sonunda gerçekleştirilen ilk çıkartmaların genel değerlendirilmesi yapılmakta ve çıkarma planının istenilen hedeflere ulaşamamasındaki etmenler üzerinde durularak başarısızlığın esas nedeni olarak İngiliz subaylarının inisiyatif kullanmada korkak, Türk subaylarının ise tersine gelişmeler karşısında sorumluluk almaktan çekinmemesi ve birliklerine güven vermesi, bunun sonucunda da Türk birliklerinin cesurca çarpışmış olması gösterilmektedir.

Çalışmanın “Ağustos Ayı Harekatı” başlıklı dördüncü bölümünde Ağustos 1915 tarihinde yapılması kararlaştırılan Suvla Koyu’na yönelik Anzak saldırı planı üzerinde durulmakta olup çıkarma yapılacak bölgelerin arazi yapısından, bölgedeki Türk ve İngiliz birliklerinin durumlarından ve savunma tertibatlarından söz edilmektedir. Sonrasında da Kanlısirt, Sarıbayır, Cesarettepe, Anafartalar bölgelerine yönelik İngiliz saldırısından söz edilerek bu saldırılara karşı gerçekleşen 6, 7, 8 ve 9 Ağustos tarihlerindeki Türk karşı saldırılarına da bu bölümde yer verilmiştir. İngiliz ve Anzak saldırılarının istenilen sonuçlara ulaşma nedenleri üzerinde duran Patton, ayrıca bu saldırılardan çıkarılabilecek dersleri de sıralamaktadır.

Çalışmanın “Türk Ordusu Üzerine Notlar” başlıklı ek bölümünde Çanakkale Savaşları sırasında görev yapan Türk askeri üzerinde duran yazar, yararlanılan çoğu kaynağın İngiliz ve Fransız bakış açısını yansıtmaması ve Türk aleyhtarı olmasına rağmen Türk askeri hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır: “... sayısı bini bile bulmayan Türk askerinin bir tümeni geri püskürttüğü düşünüldüğünde veya tek bir bölüğün (hatta takımların) karşı saldırılarını durdurabilmek için taburlar sevedildiği hatırlandığında, İtilaf Kuvvetleri’nin çelik gibi bir düşmanla karşı karşıya

olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir.” Patton ayrıca cephede görev yapan Türk askerinin günlük tükettiği gıda maddeleri, kıyafeti ve psikolojik yapısı hakkında da bilgi vererek tipik bir Türk askerinin hakim lidere tam itaat gösterdiğini savunmakta ve Türk başarısında dirayetli Türk komutanlarının önemli katkısı olduğunu ifade etmektedir.

Ek kısımda ayrıca o dönem Türkiye hakkında ilginç saptamalarda da bulunan Patton okuyucuya şu bilgileri vermektedir: *“...Nihayet zamanlama sürekli bir sorun kaynağıydı. Örneğin Almanlara göre sabah 6.00, gece yarısından altı saat sonra demektir; Türkler içinse güneş doğduktan altı saat sonra demektir. Türkler Hicri takvim kullandığından durum tarihlerde de farklı değildi.”*

Genel anlamda *“Gelibolu Savunması-Bir Karargah Çalışması”*, askeri tarih açısından önemli bir çalışma olup bir yandan Gelibolu Muharebeleri'nin askeri boyutunu ayrıntılarıyla ortaya koymakta, diğer yandan da batılı bir araştırmacının gözüyle mücadeleye katılan Türk birliklerinin fiziksel ve psikolojik durumları hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Yazarın yaptığı saptamalar İkinci Dünya Savaşı yıllarında ABD silahlı kuvvetlerinin katıldığı Fas, Cezayir, Sicilya, Normandiya ve Pasifik çıkartmalarında görev yapan üst komuta heyetinin çıkartma konusunda tecrübe sahibi olmalarına yol açmıştır. Çalışma ayrıca günümüz okuyucusunun da Çanakkale Savaşlarını farklı bir bakış açısıyla incelemesine katkı sağlamaktadır. Son olarak böyle değerli bir çalışmayı dilimize kazandırdığı için İsmail Hakkı Yılmaz da ayrı bir teşekkürü hak etmektedir.

Mustafa ÖZDEMİR¹

1 Okt. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
(mustafa.ozdemir@deu.edu.tr)